

Гриценко О.І.

кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»
м. Суми, Україна

ФАКТОРИ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ АСПЕКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

Анотація: Дослідження економіко-організаційних аспектів відображення в інтегрованій звітності соціальних та екологічних складових, аналіз структури звіту про стійкий розвиток та його зв'язку з економічною стійкістю підприємства, визначення проблем та обґрунтування шляхів удосконалення порядку складання інтегрованої звітності.

Аннотация: Исследование экономико-организационных аспектов отражения в интегрированной отчетности социальных и экологических составляющих, анализ структуры отчета о стойком развитии и его связи с экономической устойчивостью предприятия, определение проблем и обоснование путей совершенствования порядка составления интегрированной отчетности.

Summary: The article deals with the research of economical and organizational aspects of social and ecological components' reflection in the integrated reporting, the analysis of the structure of the report on permanent development and its connection with economic stability of an enterprise, with setting problems and justification of ways of improvement of the integrated reporting procedure preparation

Постановка проблеми. В теперешній час багато комерційних організацій в додаток до традиційної фінансової звітності складають звіти про стійкість, стійкий розвиток або соціальна відповідальність. Необхідність складання цих

звітів пов'язана з очікуваннями суспільства та зростанням значимості вимог різних зацікавлених осіб в діяльності сторін.

Досягнення будь-якої мети, забезпечення кінцевого результату потребує витрат та забезпечення соціальних аспектів діяльності. І об'єктивність суспільного розвитку, і факти практичної діяльності, і закономірності сучасної дійсності, і логіка пізнання показують, що спочатку необхідно забезпечити виконання мети діяльності підприємства. Стійкий розвиток звичайно характеризується і ступенем забезпечення соціальних та екологічних показників діяльності компаній. Тому зважене і обдумане вирішення питань щодо управління соціальними аспектами на підприємстві забезпечить високий рівень ефективності його діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Цікавими й корисними у вирішенні питань формування в бухгалтерському обліку інформації про соціальні аспекти діяльності підприємства є дослідження Ф.Ф. Бутинця, А.В.Чепарського, Д.Н. Каба., О.М. Трегуба, В.В. Муравського, М.Н. Саприкіної, О.М. Делягіної та інших.

Можна зазначити, що сама концепція не фінансової звітності є складною для розуміння компаніями, при цьому залишається чимало дискусійних проблем, що потребують вивчення і поглиблення наукового пошуку.

Метою статті є визначення основних напрямів удосконалення порядку визнання та відображення в інтегрованій звітності соціальних аспектів діяльності.

Виклад основного матеріалу.

Інтегрована звітність містить економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності організації.

Економічний компонент стійкого розвитку характеризує вплив економічного росту та розвитку організацій на економічний стан зацікавлених сторін та суспільства в цілому, а також на економічні системи місцевого, національного та глобального рівнів. Компонент охорони навколишнього середовища (екологічний компонент) характеризує вплив організацій на

навколишнє середовище та екологію. Компонент соціального розвитку (соціальний компонент стійкого розвитку) характеризує вплив організації на соціальні системи та суспільство, в межах якого вона функціонує.

В американському стандарті з управлінського обліку, що стосується звітності по питаннях стійкості, вказується, що в цілому концепція стійкості характеризує необхідність для організації відповідати на соціальні очікування приватних та суспільних інститутів, що змінюються.

При цьому стійкість на рівні корпорації залежить від можливості організації усвідомлювати, розуміти та розглядати всі фактори, які впливають на її вартість та забезпечує продовження її діяльності в майбутньому. [1]

В міжнародному стандарті по соціальній відповідальності ІСО 26000, оприлюдненому Міжнародною організацією по стандартизації в жовтні 2010р., вказується, що мета стійкого розвитку полягає в тому, щоб досягти стійкості суспільства як цілого та планети, тоді як соціальна відповідальність спрямована на організацію та сприяє здійсненню вкладу в стійкий розвиток [2]. Відповідно до цього підходу соціальна відповідальність являє собою відповідальність організації за вплив її рішень та діяльності на суспільство та навколишнє середовище.

У відповідності зі змістом концепції стійкого розвитку звітність про стійкий розвиток являє собою комплексну систему даних, що характеризує результати та перспективи діяльності організації в контексті стійкого розвитку, а також можливості організації визначати очікування зацікавлених сторін та реагувати на них. Така звітність охоплює економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності організації. Основною формою даної звітності є звіт про стійкий розвиток.

Організації самостійно визначають склад показників результативності для відображення в звіті про стійкий розвиток. При цьому з метою дотримання принципів розкриття інформації в такому звіті вибір показників результативності має здійснюватись з урахуванням спеціальних принципів універсальності застосування (можливості застосування у всіх співставних

організаціях для забезпечення порівняності), охоплення сфер впливу, можливості послідовного виміру, орієнтації на вимір результативності.

У керівництві GRI перераховані приблизні переліки основних та додаткових показників за трьома складовими стійкого розвитку (економічної, екологічної та соціальної) з розподілом показників соціальної результативності на показники, пов'язані з працею, правами людини, впливом на суспільство та відповідальністю за продукцію.

Очевидним здається твердження, що бізнес-звітність повинна відповідати потребам користувачів. Однак і інтереси користувачів, і фокус їх уваги постійно змінюються. Процес оцінки бізнесу являє собою не механічне застосування моделі, а творчий процес, де розглядаються всі релевантні фактори і дані без будь-яких обмежень. Тому якщо запитати користувачів про їхні потреби, не можна очікувати, що ми отримаємо детальну схему, спираючись на яку можна побудувати модель звітності.

Щоб забезпечити фінансову стабільність впродовж тривалого періоду, необхідно постійно стежити за фінансовим станом організацій, оперативно реагувати на зміни, вивчати їх закономірність і причини відхилення від критичної межі задовільної оцінки за вищезазначеними ознаками фінансової стабільності, вживати заходи для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності.

Ефективність роботи організації може оцінюватися за допомогою багатьох показників, які дозволяють порівнювати два та більше види фінансової інформації.

Зазвичай основними факторами вважаються економічні. Але враховуючи основні концепції складання звіту про стійкий розвиток ми вважаємо, що не слід недооцінювати важливість екологічної та соціальної складових.

Спільне дослідження Global Reporting Initiative, Проекта звітності стійкого розвитку під патронажем Принца Уельського («A4S») та Radley Yeldar. Результати опитування свідчать, що найбільш користуються попитом на сьогодні дані про корпоративне управління: біля 70% респондентів назвали їх

дуже важливими. Інформація про природні ресурси зацікавила 64% інвесторів та аналітиків. А ось соціальна звітність займає найменшу ступінь умовної ієрархії звітності стійкого розвитку: тільки 52% визнали, що ця інформація важлива. Причому експерти наголошують, що причиною цього є зовсім не відсутність значимості соціального фактора, а скоріш за все певні перешкоди у співставленні компаній на підставі такої інформації. Оскільки їх не можна порівняти, то й не можна спиратися на соціальну звітність.

Під соціальною ефективністю розуміють відповідність діяльності компанії своїм соціальним завданням. Про зміну соціальної ефективності можна робити висновки шляхом порівняння показників в динаміці.

Соціальна ефективність функціонування компанії в регіоні може розглядатися з точки зору досягнення раціонального споживання продуктів харчування та підвищення рівня життя населення. Результатом діяльності буде підвищення зайнятості та ріст доходів населення, а також ріст ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, який оцінюється такими показниками як ресурсомісткість, витратомісткість і фондомісткість, рентабельність активів, окупність джерел фінансово-кредитного забезпечення тощо.

Слід зазначити, що підходи до якісного відображення даної інформації в різних суб'єктах господарювання можуть бути різними. На перший погляд, неможливо створити єдині концептуальні засади щодо відображення такої інформації в інтегрованій звітності, оскільки екологічні та соціальні аспекти діяльності можуть суттєво відрізнятися в залежності від виду, форми та завдань ведення бізнесу.

Не існує можливостей порівняння показників соціальної звітності. На нашу думку, необхідно розробити пріоритетні напрямки та показники відображення такої інформації в інтегрованій звітності з урахуванням особливостей функціонування підприємств в окремій державі.

Такий підхід до встановлення показників передбачає, що кожна організація має сама визначати показники результативності для формування найбільш

точної характеристики свого специфічного вкладу у стійкий розвиток зацікавлених сторін та суспільства.

На нашу думку, таким об'днюючим фактором могла б бути якість обслуговування зацікавлених осіб. Дана категорія включає соціальні та екологічні аспекти діяльності, забезпечує головну мету діяльності компаній та безумовно впливає на рівень економічних показників.

Також в сучасних умовах проблема якості є найважливішим чинником підвищення рівня життя, економічної, соціальної й екологічної безпеки.

Якість обслуговування необхідно розглядати з позиції рівня задоволення населення, що обслуговується запропонованим рівнем послуг та товарів.

Відповідно до системної концепції головним критерієм функціонування економічного утворення є кінцевий результат, що отримується при врахуванні всього набору ресурсів, які залучаються для досягнення мети.

В сучасних умовах господарювання маркетинг підприємствами майже не проводиться, а всі його заходи зводяться до пошуку постачальників з найбільш вигідними умовами контрактів. Реклама спрямовується на пропаганду тих товарів, що в найменшій мірі користуються попитом.

Якість обслуговування необхідно розглядати з позиції рівня задоволення населення, що обслуговується запропонованим рівнем послуг та товарів. При цьому одним із способів, у який можна формувати стратегію конкуренції торгового підприємства, є пошук для себе сприятливих покупців. Одним з важливих напрямів виведення підприємств з кризи є продумана, раціональна, ефективна асортиментна політика кожного підприємства. Особливу увагу в її розробці необхідно приділити оновленню асортименту, здешевленню продукції, її конкурентоспроможності на ринку товарів в державі та за її межами. [3]

Разом з цим відчувається потреба в удосконаленні єдиної системи стандартизації та якості товарів, що включають розробку конкретних технічних регламентів; підвищенні інформаційного забезпечення та покращання якості життя через планування асортименту продукції відповідно до потреб населення

(особливо у сільській місцевості); активізації відповідальності споживачів, що впливає на їх вибір товарів; удосконаленні механізму ціноутворення та лібералізації внутрішнього ринку.

До основних механізмів розв'язання даної проблеми є проведення маркетингових досліджень внутрішнього ринку та реклами, постійна робота по поліпшенню якості та безпеки продукції, створення сприятливих умов для реалізації продукції, забезпечення (за необхідності) після продажного обслуговування покупців та робота по підвищенню культури організації як основоположного принципу якості обслуговування населення.

Базовою "філософією" стратегічного управління такими економічним утвореннями, як відомо, є системний підхід і аналіз. Системний підхід разом системною парадигмою пропонує процедуру планування, оцінки і реалізації управлінських рішень розглядати з позиції системної концепції. Відповідно до системної концепції головним критерієм функціонування економічного утворення є кінцевий результат, що отримується при врахуванні всього набору ресурсів, які залучаються для досягнення мети.

Управління якістю обслуговування полягає у впливі на обсяг та особливості функціонування суб'єкта господарювання з метою підвищення ефективності здійснення фінансово-господарської діяльності.

При цьому завдання підвищення функціонування господарюючого суб'єкта є однією з важливіших задач управлінської діяльності. Безперечно якість обслуговування дійсно впливає на формування економічного результату. В деяких випадках цей вплив може бути вирішальним як для результатів поточного фінансування організації, так і її фінансово-господарського стану в майбутньому.

В процесі управління здійснюється вплив на величину оборотного капіталу, суму витрат по утриманню запасів та залученню ресурсів, необхідних для забезпечення процесу виробництва та реалізації продукції. Зміна цих параметрів прямо впливає на кінцеві фінансові результати роботи, і, як

наслідок, на ефективність функціонування організації та рівень задоволення споживачів. Механізм впливу наведений на рис.1.

Рис.1. Механізм оцінки впливу якості обслуговування на кінцеві фінансові результати.

Рекомендуємі керівництвом СК1 показники екологічної та соціальної результативності в галузі відповідальності за продукцію по аспектах здоров'я та безпеки споживача та маркування продукції та послуг наведені в табл. 1 [4]

В розділі про відповідальність за продукцію по аспектах здоров'я та безпеки споживача та маркування продукції та послуг розглядається система забезпечення обов'язкових вимог до безпеки продукції / послуг та наводяться рекомендуємі в керівництві СК1 основні показники результативності, що рекомендовані.

Таблиця 1.

**Показники результативності, рекомендуємі керівництвом СК1
по окремих аспектах стійкого розвитку**

Код	Показник	Категорії	
		основна	додаткова
Екологічна результативність			
ЕШ 1	Місцезнаходження та площа земель, що знаходяться у власності, аренді, під управлінням організації та розташованих на охороняємих природних територіях та територіях з високою цінністю поза їх межами	+	
ЕШ 2	Визначення істотних впливів діяльності, продукції та послуг на охороняємих природних територіях та територіях з високою цінністю поза їх кордонів	+	
ЕШ 3	Збережені та відновлені місцезнаходження		+
ЕШ 4	Стратегії та плани на майбутнє по управлінню впливами		+
ЕШ 5	Кількість видів, занесених в Червоний список Міжнародної спілки охорони природи (МСОП) та національний список охороняємих видів, місцезнаходження яких знаходяться на території, що зачіпає діяльність організації, з розмежуванням за ступенем загрози існуванню вида		+
Відповідальність за продукцію – «Здоров'я та безпека споживача»			
РК1	Стадії життєвого циклу, на яких вплив на здоров'я та безпеку продукції та послуг оцінюються для виявлення можливостей покращання, та частка наявних продуктів та послуг, що підлягають таким процедурам	+	
РК2	Загальна кількість випадків невідповідності нормативним вимогам та добровільним кодексам, що стосуються впливу продукції та послуг на здоров'я та безпеку, з розмежуванням за видами наслідків		+
Відповідальність за продукцію – «Маркування продукції та послуг»			
РК3	Види інформації про властивості продукції та послуг, що вимагають процедури, та частка значимих продуктів та послуг, у відношенні яких діють такі вимоги до інформації	+	
РК4	Загальна кількість випадків невідповідності нормативним вимогам та добровільним кодексам, що стосуються інформації маркування про властивості продукції та послуг, з розмежуванням за видами наслідків		+
РК5	Програми, що відносяться до задоволення споживача, включаючи результати досліджень по оцінці ступеня задоволення споживача,		+

Такі вчені як Н.А. Сафронов, В.Г. Андрійчук, М.В. Макаренко і взагалі у вітчизняній економічній літературі розрізняють такі показники якості.

Показники призначення характеризують основну функціональну величину корисного ефекту від експлуатації виробу.

Показники надійності характеризують виріб з точки зору надійності експлуатації - безвідмовність, ремонтпридатність, довговічність тощо.

Показники технологічності – показники, які забезпечують раціональне використання матеріалів, засобів труда і часу в процесі технологічного циклу.

Показники стандартизації та уніфікації характеризують насиченість продукції стандартними, уніфікованими та оригінальними складовими частинами, а також рівень уніфікації порівняно з іншими виробами. Усі вироби можуть бути підрозділені на стандартні, уніфіковані та оригінальні. Чим вищий коефіцієнт стандартизації та уніфікації виробу, тим краще з точки зору виробництва й експлуатації.

Економічні показники відображають зручність експлуатації виробу людиною. Взаємодія людини з виробом виражається через комплекс антропометричних, фізіологічних и психологічних властивостей людини.

Естетичні показники характеризують композиційну довершеність виробу (поєднання кольорів, виразність форм тощо).

Показники транспортабельності відображають ступінь можливості транспортування виробу різноманітним транспортом без порушення його властивостей.

Патентно-правові показники характеризують патентний захист та патентну чистоту продукції.

Екологічні показники відображають ступінь впливу шкідливих чинників на навколишнє середовище, які виникають при зберіганні, експлуатації або споживанні продукції.

Показники безпеки визначають ступінь безпеки експлуатації та зберігання виробу, тобто забезпечують безпеку при дотриманні вимог експлуатації, ремонту, простою [5, 6, 7].

Зазначені показники у сукупності створюють базу для порівняння з іншою аналогічною продукцією, дозволяють оцінити їх технічний рівень та якість.

В умовах ринкової економіки якість продукції відіграє надзвичайно важливу роль у підвищенні її конкурентоспроможності. Економічне

суперництво підприємств, окремих об'єднань, боротьба їх за ринки збуту зосереджуються не тільки на ціні, а й значною мірою на нецінових факторах.

Серед цих факторів – реклама, створення сприятливих умов для реалізації продукції, забезпечення (за необхідності) після продажного обслуговування покупців – особливе місце займає якість продукції.

Зрозуміло, що за однакової ціни більшим попитом користуватиметься продукт, який має вищу якість. Водночас істотне поліпшення підприємством якості продукції порівняно з аналогічною продукцією конкурентів дає йому можливість підвищувати ціну на неї, не втрачаючи при цьому своїх споживачів, а в нерідких випадках навіть збільшуючи обсяг продажу. Тому питання якості продукції та якості обслуговування є дуже актуальними в сучасних умовах.

Таким чином, звітність про стійкий розвиток являє собою новий самостійний напрямок бухгалтерської звітності, орієнтований на задоволення вимог та очікувань зацікавлених сторін та суспільства в цілому. Підготовка такої звітності сприяє істотному зниженню ризиків діяльності та підвищенню ефективності управління стійким розвитком організації. Звітність про стійкий розвиток є складовою частиною відповіді організацій на вимогу часу – забезпечення такого розвитку, який буде задовольняти потреби сучасності та можливості забезпечення потреб майбутніх поколінь.

Висновки. Таким чином, регулярне складання звітів про стійкий розвиток приносить комерційним організаціям ряд вигід для стратегічного управління, в тому числі:

- забезпечення можливостей прийняття більш якісних управлінських рішень на підставі аналізу очікувань всіх зацікавлених сторін та суспільства в цілому;
- складання можливостей для підвищення якості управління ризиками;
- налагодження раціональної, ефективно асортиментної політики кожного підприємства.
- удосконалення єдиної системи стандартизації та якості товарів,
- активізації відповідальності споживачів, що впливає на їх вибір товарів;
- удосконаленні механізму ціноутворення та лібералізації внутрішнього ринку.

– формування та функціонування культури економічної організації, яка формуються та функціонує протягом всього періоду існування підприємства і сприяє безперечно якості обслуговування населення.

Враховуючи вищесказане необхідно зазначити, що під час підготовки звіту про стійкий розвиток необхідно значну увагу приділити соціальним та біологічним аспектам діяльності. Оскільки саме дані питання є концептуальними в забезпеченні стійкого розвитку в перспективі. До основних механізмів розв'язання даної проблеми є проведення маркетингових досліджень внутрішнього ринку та реклами, постійна робота по поліпшенню якості та безпеки продукції, створення сприятливих умов для реалізації продукції, забезпечення (за необхідності) після продажного обслуговування покупців та робота по підвищенню культури організації.

Література:

1. Керівництво по звітності а області стійкого розвитку. Версія 3.0/ Sustainability Reporting Guidelines/ Version 3/0 Fmsterdam^ Global Reporting Initiative. 2006.
2. Керівництво по соціальній відповідальності. Стандарт ИСО 26000 / Guidance on social responsibility/ Standard ISO 26000/ Geneva^ International Organization for Standardization. 2010
3. Гриценко, О.І. Якість обслуговування як економічна категорія: проблеми визнання [Текст] / О.І. Гриценко // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – Тернопіль. - 2013. - № 4 (42). - С. 192-195
4. The evolution of accountability – sustainability reporting for accountants | Statements on management fccjunting/ Business performance management/ Montvale. NJ^ Institute of management accountants. 2008
5. Сафронов Н.А., Экономика предприятия: Учебник/ Под ред. проф. НА. Сафронова. - М.: «Юристъ», 1998.-584 с. 18ВК 5-7975-0109-0;
6. Макаренко М. В., Махалина О. М., Виробничий менеджмент: Учеб. Посібник для вузів. - М.: «Видавництво ПРИОР», 1998. - 384 с;

7. Андрійчук В. Г., Економіка аграрних підприємств: Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.

Гриценко, О.І. Фактори впливу соціальних аспектів діяльності на формування інтегрованої звітності [Текст] / О.І. Гриценко // Проблеми інноваційного розвитку економіки України : збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук : у 2-х частинах. – Дніпропетровськ : Видавничий дім «Гельветика», 2014. - Ч. 1. - С.145-152.